

สุนทรพจน์

(บางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์)

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปีประชาธิปไตยไทย

๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๓ ได้มีการวางหมุดที่ระลึกการเปลี่ยนแปลง
การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ตรงจุดที่หัวหน้าคณะราษฎรยืนอ่านแถลงการณ์
ประกาศการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ณ ลานพระบรมมรุปรักษกาลที่ ๕ (พระบรมรูปทรงม้า)
หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม

บนหมุดมีความว่า

“ณ ที่นี้ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เวลาบ่าย ๕ คณะราษฎรได้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญ
เพื่อความเจริญของชาติ”

PRIDI-PHOONSUK
ปริดี - พูนสุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สุนทรพจน์

(บางเรื่องของนายปริดี พนมยงค์)

ท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปี ประชาธิปไตยไทย

๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

คำปรารภ

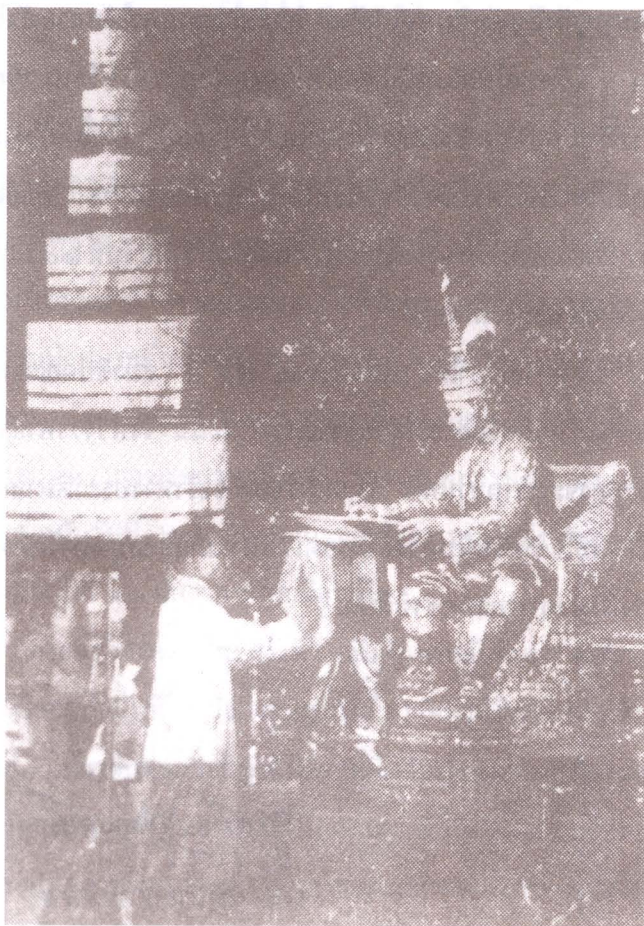
เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นวันที่คณะราษฎร ซึ่งมีความปรารถนาอันแรงกล้าในอันที่จะจัดปัญหาบางประการของประเทศชาติ เพื่อจรรโลงสยามรัฐและชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรเท่าเทียมนานาอารยประเทศ ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินด้วยความมุ่งหมายที่จะให้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน และได้ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว ฉบับวันที่ ๒๗ มิถุนายน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม สกเดียวกัน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สันติภาพกลับคืนมา คณะราษฎรได้ปฏิบัติตามคำมั่นที่ให้ไว้แก่ราษฎรเพื่อให้ราษฎรมีสิทธิประชาธิปไตยสมบูรณ์ สมาชิกคณะราษฎรจึงได้ร่วมมือกับผู้แทนราษฎรในขณะนั้น จัดร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๕ จึงเป็นอันสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญฉบับแรก (ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) ขณะเดียวกัน ภาระหน้าที่ของคณะราษฎรในการขอพระราชทาน

รัฐธรรมนูญก็เป็นอันสิ้นสุดไปด้วย และคณะราษฎรได้สลายตัวไป ณ บัดนั้น แม้กระนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ก่อการฯ หรือสมาชิกคณะราษฎรที่ยึดมั่นอุดมการณ์ในฐานะคนไทยยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมั่นคงถาวร โดยยึดหลัก ๖ ประการตามคำประกาศของราษฎรที่ได้แถลงไว้ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พัฒนาประเทศชาติ

บัดนี้กาลเวลาได้ล่วงเลยมานาน ๗๐ ปี สมาชิกคณะราษฎรมีเหลือเพียงท่านเดียวและเข้าสู่วัยชราแล้ว ฉะนั้น จึงหวังว่าทายาทของคณะราษฎรจะสมานสามัคคี เผยแพร่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการสืบทอดเจตนารมณ์ของบุพการีเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติสืบไป

โกวิท วัฒนกุล
๐ ๑ ๒
๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕

ราษฎรชุมนุมที่หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม
(ภาพจาก น.ส.พ.ศรีกรุง ฉบับวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ฉบับวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

๒๔ มิถุนา

เนื้อร้อง

ทำนอง

มนตรี ตราโมท

๒๔ มิถุนายน มหาศรีสวัสดิ์
 ปฐมฤกษ์ของรัฐธรรมนูญของไทย
 เริ่มระบอบแบบอารยะประชาธิปไตย
 เพื่อราษฎรไทยได้สิทธิเสรี
 สำราญสำเร้งบันเทิงเต็มที่
 เพราะชาติเรามีเอกราชสมบูรณ์
 ไทยจะคงเป็นไทยด้วยร่วมใจเทิดไทย ไชโย
 ชาติประเทศเหมือนชีวรราษฎรประชาเหมือนร่างกาย
 ถ้าแม้ว่าชีวิตมลายร่างกายก็เป็นปฏิภูณ
 พวกเขาต้องร่วมรักพิทักษ์ไทยไปบุณลย์
 ศิลปะเพิ่มพูนคู่ประเทศของไทย
 เสียกายเสียชนยอมทนเสียให้
 เสียชาติประเทศไทยอย่ายอมให้เสียเลย
 ไทยจะคงเป็นไทยด้วยร่วมใจเทิดไทย ไชโย

หลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎร ๒๔๗๕

หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

สุนทรพจน์ของนายปรีดี พนมยงค์

แสดงในสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๘๕

ในวาระที่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ จะได้สิ้นสุดลงในวันนี้ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสเชิญชวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายให้ระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญนั้น คณะราษฎรฟุ้งทราบเมื่อ ๖ วัน ภายหลังจากที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว คือเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาปริชาชลยุทธ พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาศรีวิสารวจา พร้อมทั้งข้าพเจ้า ไปเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาท และเจ้าพระยามหิธรซึ่งเป็นราชเลขาธิการขณะนั้นเป็นผู้จัดบันทึก มีพระราชกระแสรับสั่งว่า มีพระราชประสงค์จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้น เมื่อได้ปรึกษาข้าราชการมีตำแหน่งสูงในขณะนั้นก็ไม่เห็นพ้องกับพระองค์ ในที่สุดท้ายเมื่อเสด็จกลับจากประพาส

อเมริกา ได้ให้บุคคลหนึ่งซึ่งไปเฝ้าในวันนั้นพิจารณา บุคคลนั้นก็ถวาย
 ความเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาและที่ปรึกษาาก็กลับเห็นพ้องด้วยบุคคลนั้น
 คณะราษฎรมิได้รู้พระราชประสงค์มาก่อน การเปลี่ยนแปลงได้กระทำ
 โดยบริสุทธิ์ ไม่ได้ช่วงชิง ดังที่มีผู้ปลุกเสกข้อเท็จจริงให้เป็นอย่างนั้น
 ความจริงทั้งหลายปรากฏในบันทึกการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวัน
 นั้นแล้ว และโดยที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงมีพระราชประสงค์
 มาก่อนแล้ว หากมีผู้ทัดทานไว้ ฉะนั้นเมื่อคณะราษฎรได้ขอพระราชทาน
 รัฐธรรมนูญ พระองค์จึงทรงพระราชทานด้วยดี พระบาทสมเด็จพระ
 ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่ชาวไทย ข้าพเจ้าจึงขอ
 ให้ท่านทั้งหลายที่อยู่ ณ ที่นี้ และบรรดาชาวไทยทั้งหลาย จงระลึกถึง
 พระมหากรุณาธิคุณ และเทอดพระเกียรติของพระองค์ไว้ชั่วกาลปาวสาน

บัดนี้ผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญและผู้ที่ได้ร่วมมือ
 ช่วยเหลือกันประกอบเป็นสมาชิกประเภท ๒ ก็จะต้องสิ้นสมาชิกภาพลง
 แล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องขอความเข้าใจถึงหลัก
 ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานมาจาก
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีระบียบ
 ตามกฎหมายและศีลธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตไม่ใช่ประชาธิปไตย
 อันไม่มีระบียบ หรือประชาธิปไตยที่ไร้ศีลธรรม เช่น การใช้เสรีภาพอันมี
 แต่จะให้เกิดความปั่นป่วน ความไม่สงบเรียบร้อย ความเสื่อมศีลธรรม

ระบอบชนิดนี้เรียกว่าอนาธิปไตยหาใช่ประชาธิปไตยไม่ ขอให้ระวัง อย่า
 ปนประชาธิปไตยกับอนาธิปไตย อนาธิปไตยเป็นภัยอย่างใหญ่หลวง
 แก่สังคมและประเทศชาติ ระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงอยู่ได้ต้อง
 ประกอบด้วย กฎหมาย ศิลปธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต หรือในบาง
 ครั้งในโบราณกาลเรียกว่าการปกครองโดยสามัคคีธรรม การใช้สิทธิโดย
 ไม่มีขอบเขตได้กฎหมายหรือศิลปธรรม หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต
 ไม่ใช่หลักของประชาธิปไตย ไม่ใช่หลักซึ่งคณะราษฎรขอพระราชทาน
 รัฐธรรมนูญ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญ
 ให้แก่ประชาชนชาวไทยนั้น ไม่มีพระราชประสงค์ให้เป็นอนาธิปไตย
 ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างประเทศอิตาลีเมื่อก่อนสมัยมุสโสลินี ซึ่งประชา-
 ธิปไตยของอิตาลีในขณะนั้นเข้าขีดที่ไม่มีระเบียบ มีความอลเวง จึงเป็น
 เหตุหรือให้พวกฟาสซิสต์อ้างเป็นเหตุในการสถาปนาระบอบเผด็จการใน
 ประเทศอิตาลี ข้าพเจ้าไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีระบอบเผด็จการใน
 ประเทศไทย ในการนี้ก็จำเป็นต้องป้องกันหรือขัดขวางมิให้มีอนาธิปไตย
 อันเป็นทางที่ระบอบเผด็จการจะอ้างได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเราช่วยกัน
 ประคองให้ระบอบประชาธิปไตยนี้ได้เป็นไปตามระเบียบเรียบร้อยอย่าง
 ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว ระบอบเผด็จการย่อมมีขึ้นไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็น
 ผู้หนึ่งที่ได้ร่วมกับเพื่อนคณะราษฎรขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
 ข้าพเจ้าได้ประคับประคองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้ตลอด

มา แม้ในการต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งในการต่อต้านนั้นอาจจะมีความจำเป็นที่
 จะต้องตั้งรัฐบาลชั่วคราว แต่ข้าพเจ้าก็เลือกเอาทางที่จะตั้งรัฐบาลตาม
 ระบอบรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ ข้าพเจ้าไม่มีเหตุผลอันใดที่จะกลายมาเป็น
 ศัตรูของระบอบประชาธิปไตย ข้าพเจ้าสังเกตว่ามีผู้เข้าใจระบอบประชา
 ธิปไตยผิด โดยเอาระบอบอนาธิปไตยเข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นภัยต่อประเทศ
 ชาติอย่างร้ายแรง ข้าพเจ้าไม่ประสงค์ที่จะให้ผู้ใดเชื่อข้าพเจ้าโดยไม่มีคำ
 ข้าพเจ้าต้องการให้มีคำ แต่คำโดยสุจริตใจ ไม่ใช่ปั้นข้อเท็จจริงขึ้น
 ทางธรรมนั้นการกล่าวเท็จหรือมุสาวาจาก็เป็นผิด ในทางการเมืองการใ้
 สิทธิตามระบอบประชาธิปไตยต้องทำโดยความบริสุทธิ์ใจมุ่งหวังผล
 ส่วนรวมจริงๆ ไม่ใช่มุ่งหวังส่วนตัว หรือมีความอิจฉาริษยาอันเป็นมูล
 ฐาน เนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว (เอ็กโกอีสม์) ความสามัคคีธรรมหรือ
 ระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริงจึงจะเป็นไปได้ ผู้ใดมีอุดมคติของตน
 โดยสุจริต ข้าพเจ้าเคารพในผู้นั้น และร่วมมือกันได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า
 ถ้าต่างฝ่ายต่างสุจริตมุ่งส่วนรวมของประเทศชาติ ไม่ใช่มุ่งหวังส่วนตัว
 แม้แนวทางที่จะเดินไปสู่จุดหมายจะเป็นคนละแนว แต่ในอวสานเราก็
 พบกันได้ ข้าพเจ้าขออัญเจ้านายหลายพระองค์ ซึ่งเดิมท่านมีแนวทาง
 อย่างหนึ่ง และข้าพเจ้ามีแนวทางอีกอย่างหนึ่ง แต่เจ้านายหลายพระองค์
 นั้น ท่านก็มีจุดหมายเพื่อส่วนรวมของประเทศชาติไม่ใช่ส่วนพระองค์
 ผลสุดท้ายเราก็ร่วมมือทำงานด้วยกันมาเป็นอย่างดี ในการรับใช้ชาติ

และรักใคร่สนิทสนมยิ่งเสียดกว่าผู้ซึ่งเอาประเทศชาติเป็นสิ่งกำบัง แต่ความจริงมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตัวมาก ผู้ที่คอยอิจจาริชยาเมื่อไม่ได้ผลสมหวังแล้ว ก็ทำลายกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ แทนที่จะเสริมก่อกำให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ผู้ที่ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อคณะราษฎร แต่โดยมีอุดมคติซื่อสัตย์ต่อองค์พระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าเคารพในความซื่อสัตย์ ซึ่งมีตัวอย่างอยู่มากหลายที่ผู้ซื่อสัตย์เหล่านี้ได้ร่วมกิจการรับใช้ชาติกับข้าพเจ้า ท่านเหล่านี้ไม่ต้องวิตกกังวล แต่ผู้ซึ่งแสดงว่าซื่อสัตย์ต่อองค์พระมหากษัตริย์ในภายนอก ส่วนภายในหวังผลส่วนตนหรือมุลสืบเนื่องมาแต่ความไม่พอใจเป็นส่วนตัวเช่นนี้แล้ว ก็เกรงว่า ผู้นั้นก็อาจหันเหไปได้ สุดแต่ว่าตนจะได้รับประโยชน์ส่วนตนอย่างไหนดีกว่า

ข้าพเจ้าหวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายคงจะใช้สิทธิของท่านด้วยความบริสุทธิ์ใจและอาศัยกฎหมายและศีลธรรมความสุจริตเป็นหลัก ไม่ช่วยกันส่งเสริมให้มีระบอบอนาธิปไตย ข้าพเจ้าขอฝากความคิดไว้ต่อท่านผู้แทนราษฎรทั้งหลาย โดยเป็นห่วงถึงอนาคตของชาติ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะได้เห็นประเทศชาติปลอดจากระบอบเผด็จการและปลอดจากระบอบอนาธิปไตย คงมีแต่ระบอบประชาธิปไตยอันพรุ่งพร้อมไปด้วยความสามัคคีธรรม ระบอบประชาธิปไตยโดยพรุ่งพร้อมไปด้วยสามัคคีธรรมนี้เป็นวัตถุประสงค์ของคณะราษฎรที่ขอ

พระราชทานรัฐธรรมนูญ และเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานรัฐธรรมนูญ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือรัฐบาลนี้ด้วยดี ขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประสบความสำเร็จและความสุขความสำราญ และในโอกาสขอเชิญชวนท่านทั้งหลายอวยพรให้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ จงสถิตสถาพรอยู่ในประเทศไทยชั่วกัลปาวสาน

คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน

โดย ปรีดี พนมยงค์

สวัสดิ์ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง แต่ประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ
รักประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรมทั้งหลาย

ด้วยคุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานคณะอำนวยการงาน
“กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ได้แจ้งมายังผมว่า เนื่องด้วยวันที่ ๒๔
มิถุนายน ๒๕๒๕ เป็นวันครบรอบ ๕๐ ปีแห่งประชาธิปไตยในประเทศไทย
องค์การเอกชนและกลุ่มบุคคลต่างๆ ในประเทศจึงได้ร่วมกัน
กำหนดที่จะจัดให้มีงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๒๔-๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๕ โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อ

๑. ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ที่ได้อุทิศตนเพื่อเสริมสร้าง
ระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย

๒. สะท้อนปัญหาการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. เผยแพร่หลักการประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน

๔. เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย
ของรัฐบาล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๕. สร้างความสามัคคีในบรรดากลุ่มประชาธิปไตย

ผมขอขอบคุณท่านประธานกับกรรมการอำนวยการและ
องค์การเอกชนกับบุคคลต่างๆ ในการที่ท่านทั้งหลายได้ระลึกถึงผู้อุทิศ
ตนเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยและในการที่ท่านทั้งหลายมีความ
ปรารถนาดีที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อให้ชาติไทยบรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตย
สมบูรณ์ตามแนวทางแห่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้วันนั้น

อนึ่ง ท่านประธานฯ แจ้งว่าคณะอำนวยการฯ เห็นว่าผมเป็นผู้มี
ส่วนในการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย
จึงใคร่จะได้สุนทรพจน์ของผมเพื่อแสดงให้ปรากฏแก่ประชาชนชาวไทย
ในช่วงเวลาเปิดงานนั้น ผมยินดีสนองความปรารถนาของท่านทั้งหลาย

ส่วนเรื่องที่ควรกล่าวในสุนทรพจน์นั้น ผมคำนึงว่านอกจาก
ท่านทั้งหลายและประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจ
เป็นธรรมเห็นว่าคณะราษฎรได้อุทิศตนรับใช้ชาติเพื่อสร้างประชาธิปไตย
แล้ว ก็ยังมีบุคคลจำนวนหนึ่งที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์ ได้ดำเนินการโดย
ตนเองบ้าง และโดยใช้ลูกสมุนบ้าง ใ้ร้ายคณะราษฎรด้วยประการต่างๆ

ที่ตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของท่านทั้งหลาย และยังข่าวการที่ท่านทั้งหลายริเริ่มงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ได้พัฒนาขยายกว้างขึ้นแล้ว ฝ่ายตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อคณะราษฎรก็ได้ทวีการใส่ร้ายคณะราษฎรยิ่งขึ้น และถึงขีดสูงสุดเมื่อไม่นานมานี้โดยมีผู้เขียนบทความเผยแพร่ที่ใช้หัวเรื่องว่า “เผด็จการยุคแรก” กล่าวเบิกเรื่องมีความดังต่อไปนี้

“เผด็จการยุคแรกฟักตัวขึ้นในระบบประชาธิปไตยที่ ‘คณะราษฎร’ ได้สถาปนามันขึ้นมาเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ‘ผู้เผด็จการ’ คนแรกก็ไม่ใช่ใครที่โหนบุคคลสำคัญใน ‘คณะราษฎร’ นั้นเอง หลังจากที่ทอด ‘เงา’ ของเขาจากชัยชนะในการปราบ ‘ขบถบวรเดช’ เดือนตุลาคม ๒๔๗๖ ให้เด่นชัดขึ้นมาทีละน้อยใช้เวลาไม่ถึง ๗ ปี เขาก็ได้ครองอำนาจ ‘เผด็จการ’ เต็มตัว ผู้คนหวาดหวั่นกลัวกันทั้งแผ่นดิน”

“ต่อคำถามที่ว่าเหตุใด ‘คณะราษฎร’ จึงด่วนทำลายอุดมการณ์ประชาธิปไตยเร็วนัก คนร่วมสมัยกับ ‘คณะราษฎร’ คงให้คำตอบไม่ได้ชัดเจน โดยเฉพาะสมาชิกของ ‘คณะราษฎร’ เอง เพราะภาวะการณ์ภายนอกและสถานการณ์ภายใน ‘คณะราษฎร’ ได้เอื้ออำนวย จนทุกคนเห็นเป็นความจำเป็นที่จะมอบอำนาจที่ได้มา ให้รวมศูนย์อยู่ที่หลวงพิบูลสงครามแต่ผู้เดียว.....”

บทความดังกล่าวเป็นการใส่ร้ายสมาชิกคณะราษฎรทุกคนเพื่อให้เสียชื่อเสียง และดูถูกดูหมิ่น เกลียดชัง แต่อันที่จริงนั้นสมาชิกคณะราษฎรมากมายหลายคนได้อุทิศตนต่อสู้จอมพลพิบูลสงครามในกรณีที่ท่านผู้นี้ปฏิบัติผิดหลักประชาธิปไตย อันเป็นผลให้ท่านต้องลาออกจาก

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอีกหลายกรณีที่อยู่ต่อต้านท่านผู้นั้นต้องถูก
จองจำหรือต้องลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศ สมาชิกฯ ที่เสียหาย หรือทายาท
จึงมีสิทธิขอให้ศาลยุติธรรมพิจารณาผู้ใส่ร้ายนั้นได้ บทความดังกล่าว
ข้างบนนั้นจึงขัดต่อวัตถุประสงค์ ของคณะกรรมการฯ

ฉะนั้นเพื่อให้เรื่องในสุนทรพจน์ของผมเป็นไปตามวัตถุประสงค์
ของคณะกรรมการฯ ผมจึงขอเสนอเรื่อง “คณะกรรมการกับการอภิวัฒน์
ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน”

ผมขอเรียนว่า เพื่อท่านแรงออกเสียงของผมที่ซราแล้ว ผมจึงขอ
ให้ประธานสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสเป็นผู้อ่านข้อเขียนของผมต่อ
ไปนี้ ส่วนข้อสรุปท้ายนั้นผมจะกล่าวเอง

๑. ชื่อของคณะกรรมการ

๑.๑ สถานการณ์ก่อตั้งคณะกรรมการเมืองในสมัยสมบูรณาฯ

ในบรรดาเหตุหลายประการซึ่งเกื้ออาจารย์ที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์
ต่อคณะกรรมการฯ ได้เสาะหาเอามาโจมตีคณะกรรมการนั้น ก็มีประการหนึ่งที่
ท่านกับพวกได้สั่งสอนสาธุศิษย์ว่าผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
๒๔ มิถุนายนฯ เรียกตนเองว่า “คณะกรรมการ” โดยราษฎรไม่รู้เห็น
ด้วยอันเป็นการจงใจให้สาธุศิษย์ไม่ยอมรับรู้การมีอยู่ของคณะกรรมการตั้ง
แต่เริ่มก่อตั้ง ผมจึงขอให้ท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ และจำความสมัยสมบูรณาฯ

โปรดระลึก และท่านที่เกิดภายหลังสมัยนั้นโปรดศึกษาถึงสถานการณ์ก่อตั้งคณะกรรมการเมืองสมัยสมบูรณาฯ และเกี่ยวกับวิชาการแท้จริงดังต่อไปนี้

(๑) ในสมัยสมบูรณาฯ นั้น บุคคลไม่มีสิทธิรวมกันก่อตั้งคณะกรรมการเมือง ฉะนั้นการก่อตั้งคณะกรรมการเมืองจึงต้องทำการลับ และยังเป็นคณะกรรมการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ล้อมระบอบสมบูรณาฯแล้วก็ยังคงก่อตั้งคณะเป็นการลับมาก ไม่อาจประกาศป่าวร้องให้ราษฎรหรือประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมในคณะกรรมการเมืองได้ ฉะนั้นจะนำเอาตัวอย่างของ “คณะเก๊กเหม็ง” ภายใต้งานำของซุนยัตเซ็นมาใช้แก่คณะกรรมการเมืองไทยในระบอบสมบูรณาฯไม่ได้ เพราะคณะเก๊กเหม็งอาศัยเขตสัมปทานที่รัฐบาลจีนให้แก่ต่างประเทศนั้นป่าวร้องให้ชาวจีนจำนวนมากเข้ามาร่วม

(๒) ผู้เริ่มก่อตั้งคณะราษฎร ๗ คนที่ปารีสนั้นเป็นราษฎรไทยสมบูรณ์ ต่อมาได้ดำเนินการลับตามสภาพที่เหมาะสมสมัยนั้นร่วมกับราษฎรไทยอีกกว่าหนึ่งร้อยคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรเป็นประเภท ดี ๑ ซึ่งเป็นกองหน้า แล้วมีราษฎรประเภทดี ๒, ดี ๓, อีกมากมายที่สนับสนุนและสมทบกับกองหน้า ทั้งนี้แสดงชัดเจนว่าราษฎรไทยจำนวนพอสมควรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายนนั้นรู้เห็นด้วย ฉะนั้นจึงต่างกับผู้ที่ต้องดำเนินการตามยุทธ

ศาสตร์จีนซึ่งต้องการใช้วิธีชนบทล้อมเมือง จึงต้องการให้มีพลเมือง
จำนวนล้านๆ คนรู้เห็นด้วย ซึ่งจะต้องทำการรบกับรัฐบาลให้ถึงแก่ล้ม
ตายจำนวนมากๆ

(๓) ขอให้นักวิชาการที่มีใจเป็นธรรมตรวจค้นว่ามีตำรารัฐศาสตร์
ของประเทศใดบ้างที่สอนว่า ถ้าจะตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมืองที่แปล
ชื่อเป็นภาษาไทยว่า “ราษฎร” หรือ “ประชาชน” ไซ้ร ก็จะต้องเสนอ
ให้ราษฎรหรือประชาชนจำนวนเท่าใดรู้เห็นด้วยก่อน

ถ้าสมมติว่านักวิชาการผู้ใดยืนยันว่ามีตำรารัฐศาสตร์เช่นนั้น
ก็ขอได้โปรดวินิจฉัยด้วยว่าในสมัยที่บางรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ตั้ง
พรรคการเมืองได้นั้นมีคนตั้งพรรคชื่อว่า “พรรคราษฎร”, “พรรค
ประชาชน”, และ “พรรคสหประชาไทย” (จอมพลถนอมฯ เป็นหัวหน้า)
แต่มีดอกเตอร์หรือนักวิชาการใดบ้างที่กักท้วงว่าพรรคเหล่านั้นเรียก
ตนเองตามชื่อดังกล่าวโดยราษฎร, หรือประชาชน, หรือประชาไทย มิได้
รู้เห็นด้วย?

๑.๒ การรับรองชื่อคณะราษฎรโดยผู้สำเร็จราชการรักษา
พระนคร แทนองค์พระมหากษัตริย์, และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
ประมุขของปวงราษฎรไทยรับรองชื่อของคณะราษฎรตั้งแต่ ๒๔
มิถุนายน ๒๔๗๕

เอกสารหลักฐานแท้จริงของทางราชการแสดงชัดเจนว่า เมื่อ

คณะราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยแก่ราษฎรในเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งเป็นประมุขของปวงชนราษฎรไทยได้ทรงรับรองชื่อของคณะราษฎรดังต่อไปนี้

(๑) ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จแปรพระราชฐาน ณ หัวหิน พระองค์จึงทรงแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตร กรมพระนครสวรรค์ฯ ดำรงตำแหน่ง “ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร” มีพระราชอำนาจแทนพระมหากษัตริย์ ครั้นถึงเวลาเช้าของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตร กรมพระนครสวรรค์ฯ ไปประทับ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ครั้นแล้วสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นทรงมีคำประกาศซึ่งแสดงถึงการรับรองคณะราษฎรรวมอยู่ด้วยกันดัง ต่อไปนี้

คำประกาศ

ของผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร

ด้วยตามที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ โดยมีความประสงค์ข้อใหญ่ที่จะให้ประเทศสยามมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น

ข้าพเจ้าขอให้ทหาร ข้าราชการ และราษฎรทั้งหลายช่วยกัน

รักษาความสงบ อย่าให้เสียเลือดเนื้อคนไทยด้วยกันโดยไม่จำเป็น

(ลงพระนาม) บริพัตร

(๒) เวลา ๑๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระยาพลพลพยุหเสนา ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้เชิญคณะเสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่างๆ ไปประชุมร่วมกับคณะราษฎร ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เพื่อพิจารณาทำข้อตกลงกับคณะราษฎรในระเบียบการที่กระทรวงพึงปฏิบัติ ซึ่งได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อตกลงในระเบียบการที่กระทรวงพึงปฏิบัติ

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

วันนี้ เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา คณะเสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่างๆ ได้ตกลงกับคณะราษฎรด้วยวิธีปฏิบัติราชการว่า

๑. ถ้าราชการปกติอันเป็นระเบียบแบบแผน การและเคยปฏิบัติมาแล้วก็ให้ปฏิบัติไปตามเคย
๒. ถ้าเป็นราชการที่เคยนำความขึ้นกราบบังคมทูล ก็ให้นำเสนอผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจงทุกเรื่อง

๓. ถ้ามีเหตุขัดข้องหรือสงสัย ก็ขอให้นำข้อนั้นๆ มาหารือ
ต่อผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้
๔. ให้ทุกกระทรวงบอกไปยังกรมขึ้นของกระทรวงนั้น
ให้ทราบทั่วกันว่าเวลานี้ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร
ได้เป็นผู้ใช้ “อำนาจการปกครองชั่วคราว” ส่วนกิจการ
ในหน้าที่ให้คงปฏิบัติราชการไปตามเคย อย่าให้มีการ
ตื่นเต้น

(ลงพระนาม)	สุภโยค	(พระองค์เจ้า)
	ธานี	(พระองค์เจ้า)
(ลงนาม)	พิชัยญาติ	(เจ้าพระยา)
	ศรีธรรมมาธิเบศ	(เจ้าพระยา)
	ราชนิกุล	(พระยา)
	พิพิธสมบัติ	(พระยา)
	วิมวาทิตย์	(หม่อมเจ้า)
	มโหสถศรีพิพัฒน์	(พระยา)
	วิทยาปรีชามาตย์	(พระยา)
	ประเสริฐสงคราม	(พระยา)

(๓) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จจากหัวหินกลับ
กรุงเทพฯ โดยขบวนรถไฟพิเศษเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน เวลา ๑๕.๔๕ น.

เสด็จลงที่สถานีรถไฟจิตรลดา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน เวลา ๐.๓๗ น. แล้วเสด็จไปประทับที่วังสุโขทัย โปรดเกล้าฯ ให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าที่วังสุโขทัย เวลา ๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๒๖ มิถุนายนนั้น

ผู้แทนคณะราษฎรได้ไปเฝ้าตามพระกระแสรับสั่งและนำร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อขอพระมหากรุณาทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทาน

ขณะนั้นยังมิได้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินหรือรัฐธรรมนูญที่จำกัดพระราชอำนาจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะกระทำใดๆ แทนปวงชนชาวสยามได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีบุคคลที่ได้รับอำนาจให้เป็นตัวแทนของปวงชนชาวสยามเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณลงพระปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนั้นซึ่งมีข้อความแสดงถึงการทรงรับรองให้คณะราษฎรมีฐานะถูกต้องตามกฎหมายด้วย ดังมีความต่อไปนี้

พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลง การปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕

การที่คณะราษฎรคณะหนึ่งซึ่งมีความปรารถนาอันแรงกล้า
ในอันที่จะแก้ไขข้อขัดข้องความเสื่อมโทรมบางประการของรัฐบาลสยาม
และชาติไทยให้หายไป แล้วจะพากันจรจรลงสยามรัฐและชาติไทยให้
เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรมั่นคงเท่าเทียมกับชาติและประเทศอื่นต่อไป
จึงพากันยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้มี
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินขึ้นเป็นข้อใหญ่ แล้วร้องขอให้ยังเรา
เพื่อให้เรายังคงดำรงเป็นกษัตริย์แห่งสยามรัฐต่อไปภายใต้ธรรมนูญ
การปกครองแผ่นดินนั้น ทั้งนี้แม้ว่าการจะได้เป็นไปโดยขัดกับความ
พอพระทัยพระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ และจิตใจสมาชิกใน
รัฐบาลเดิมบางคนก็ดี ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเป็นไปเช่นนั้นในทุก
ประเทศ ไม่ว่าจะเจริญรุ่งเรืองแล้วเท่าไร ๆ ก็ไม่อาจจะก้าวล่วงการนี้
เสียได้ ถึงกระนั้นก็พึงปรากฏเป็นประวัตติการณณ์ครั้งแรกของโลกที่
การได้เป็นไปไ้ราบรื่นปกติมิได้รุนแรง

และแม้ว่าจะได้อัญเชิญพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ
บางคนมาประทับ และไว้ในพระที่นั่งอนันตสมาคมก็เพียงเพื่อประกันภัย
ของคณะ และเพื่อให้การดำเนินลุล่วงไปได้เท่านั้น หากได้กระทำการ

ประทุษร้ายหรือหยาบหยามอย่างใด ๆ และไม่มุ่งหมายจะกระทำเช่นนั้นด้วย ได้แต่บำรุงไว้ด้วยดีสมควรแก่พระเกียรติยศทุกประการ

อันที่จริงการปกครองด้วยวิธีมีพระชนรมนูญการปกครองนี้เราก็ได้ดำริอยู่ก่อนแล้ว ที่คณะราษฎรคณะนี้กระทำมาเป็นการถูกต้องตามนิยมของเราอยู่ด้วย และด้วยเจตนาดีต่อประเทศชาติอาณาประชาราชนแท้ ๆ จะหาทางกระทำหรือแต่เพียงเจตนาชั่วร้ายแม้แต่น้อยก็มีได้

เหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้ให้เรียกว่า “พระราชกำหนดนิรโทษกรรม ในความเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชกำหนดนี้ตั้งแต่ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

๑.๓ แม้ว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนองค์พระมหากษัตริย์ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงรับรองคณะราษฎรซึ่งถือได้ว่าได้ทรงกระทำแทนราษฎรแล้วก็ดี แต่ราษฎรไทยจำนวนมากก็ได้รับรองคณะราษฎรโดยตรงด้วย

เมื่อคณะราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยต่อราษฎรตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ราษฎรที่ทราบเรื่องเป็นจำนวนมากนั้นก็ได้ออกรับเห็นดีเห็นชอบในการปฏิบัติของคณะราษฎร จะมียกเว้นก็เพียงคนจำนวนน้อยที่นิยมชมชอบระบอบสมบูรณาฯ ยิ่งกว่าองค์พระมหากษัตริย์หรือ “ผู้เกินกว่าราชา” (Ultra Royalists)

ฝ่ายคณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรได้ขออาราธนาคณะสงฆ์ซึ่งราษฎรไทยส่วนมากนับถือนั้นได้โปรดสังฆวัดทุกวัดในราชอาณาจักรช่วยชี้แจงแก่ทายกทายิกาถึงการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานระบอบการปกครองแผ่นดินประชาธิปไตยตามธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานในนามของราษฎร และต่อมาเมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้รัฐธรรมนูญถาวรฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แทนฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายนนั้นแล้ว คณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรก็ได้ขออาราธนาคณะสงฆ์โปรดสังฆวัดทุกวัดให้ชี้แจงแก่ทายก

ทายิกาดังกล่าวแล้ว อนึ่ง กระทรวงธรรมการได้ขอให้หัวหน้ามุสลิมชี้แจง
แก่มุสลิมไทยและหัวหน้า คริสต์ศาสนาชี้แจงแก่คริสตศาสนิกไทยทั่ว
ราชอาณาจักรเช่นเดียวกัน กระทรวงธรรมการก็ได้รายงานยื่นขึ้นถึงการ
ที่ทายิกทายิกาและมุสลิมไทยรวมทั้งคริสตศาสนิกไทยได้อนุมัติเห็น
ชอบในการที่คณะราษฎรได้ปฏิบัติไปนั้น พร้อมทั้งสนับสนุนที่จะให้
คณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรปฏิบัติให้สำเร็จตามหลัก ๖
ประการของคณะราษฎร กระทรวงธรรมการได้ยืนยันด้วยว่าโรงเรียนทั่ว
ราชอาณาจักรสมัยนั้นได้สอนให้นักเรียนเข้าใจระบอบปกครอง
ประชาธิปไตยและหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ส่วนกระทรวง
มหาดไทยก็ได้ยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ชั้น
จังหวัด, อำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ประชุมชี้แจงให้ราษฎรให้ทราบ
และเข้าใจการปกครองที่พระมหากษัตริย์พระราชทาน โดยคำร้องขอของ
คณะราษฎร และหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ผลปรากฏว่าราษฎร
จำนวนส่วนข้างมากที่สุด (ยกเว้นบุคคลจำนวนน้อยดังกล่าวแล้ว)
ได้เห็นชอบด้วยกับการที่คณะราษฎรได้ทำไปเพื่อราษฎร

อนึ่ง ในระหว่าง ๑๓ ปีเศษที่คณะราษฎรรับผิดชอบในการ
บริหารแผ่นดิน และในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน คณะ
ราษฎรและคณะรัฐบาลของคณะราษฎรได้จัดให้มีงานฉลองรัฐธรรมนูญ
เป็นประจำปี (ยกเว้นบางปีในระหว่างสงครามและบางกรณีที่มีเหตุ

ฉุกเฉิน) ทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดทุกๆ จังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าราษฎรทราบถึงการปฏิบัติของรัฐบาลของคณะราษฎรได้ทำไปตามระบอบประชาธิปไตย และตามหลัก ๖ ประการ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทักท้วงว่าคณะราษฎรตั้งคณะราษฎรขึ้นโดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วย

๑.๔ เหตุที่เรียกชื่อคณะของผู้ก่อการฯ ว่า “คณะราษฎร”

ก่อนที่ผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ หลายคนหลายกลุ่มจะได้รวมเป็นคณะเดียวกันนั้น แต่ละกลุ่มก็มีชื่อเสียงของตนเองบ้าง และยังมีชื่อกลุ่มของตนบ้าง แต่เมื่อผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้รวมเป็นคณะเดียวกันแล้ว ก็ได้ใช้ชื่อคณะเดียวกันว่า “คณะราษฎร” ตามที่ผมได้เสนอในที่ประชุมก่อตั้งคณะราษฎรที่กรุงปารีสเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗) ต่อจากนั้นมาผู้ที่เข้าร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่อยู่ในต่างประเทศและที่อยู่ในประเทศไทยก็ใช้ชื่อคณะว่า “คณะราษฎร” ดังที่ปรากฏตามคำแถลงการณ์ของคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ประมุขของปวงราษฎรไทยและราษฎรไทยได้รับรองชื่อของคณะราษฎรดังกล่าวมาแล้วในข้อ ๑.๑, ๑.๒ และ ๑.๓ ส่วนผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ก็ได้บัญญัติคนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายนว่าจะชื่อสัต์ย์ต่อคณะราษฎรและจะช่วยรักษาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรไว้ให้มั่นคง อนึ่ง คณะรัฐมนตรีตั้งแต่ชุดแรกและต่อๆมาอีกหลายชุดนั้นก็ได้แถลงยืนยันต่อสภาผู้แทนราษฎรที่ถือเอาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรเป็นนโยบายของรัฐบาลนั้นๆ ด้วย (ท่านผู้สนใจอาจศึกษาจากเอกสารหลักฐานของทางราชการได้)

เหตุที่ผมใช้ชื่อ “คณะราษฎร” นั่นคือ

๑.๔.๑ ความเป็นมาของศัพท์ไทย “คณะ” และ “พรรค”

การร่วมกันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าการปกครองที่พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายนั้น ผู้ร่วมคิดกระทำการก็ต้องจัดตั้งองค์การหรือสมาคมการเมืองที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “Political Party” หรือที่เรียกโดยย่อว่า “Party”

(๑) เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการก็ดีและทางราชการก็ดี ยังมีได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือพรรคการเมือง หากทางราชการทหารเรือได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อหมายถึงเหล่าต่างๆ ของทหารเรือ ซึ่งแยกเป็น ๓ เหล่าใหญ่คือ (๑)

“พรรคกลิน” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่เป็นช่างกลประจำท้องเรือ (๒)

“พรรคนาวิกโยธิน” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบฝ่ายบก

(๓) “พรรคนาวิน” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบ

สมัยนั้นนักวิชาการใช้คำไทยว่า “คณะ” แปลคำอังกฤษ “Party” ที่ย่นย่อมาจากคำเดิม “Political Party” เช่นแปลคำว่า “Conservative Party” ว่า “คณะคอนเซอร์เวทิฟ” แปลคำ “Socialist Party” ว่า “คณะโซเชี่ยลิสต์” และแปลคำ “Chinese Nationalist Party” หรือคำจีน “ก๊กมินตั๋ง” เป็นภาษาไทยว่า “คณะชาติจีน” หรือ “จีนคณะชาติ” ซึ่งนิยมเรียกจีนก๊กมินตั๋งว่าจีนคณะชาติติดสืบมาจนทุกวันนี้ มิใช่เรียกว่า “พรรคชาติจีน”, “จีนพรรคชาติ”

ฝ่ายองค์กรหรือสมาคมการเมืองที่ประกอบขึ้นเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ เพื่อล้อมระบอบสมบูรณ์ในประเทศไทยก็ได้ใช้คำว่า “คณะ” เรียกองค์กรการเมืองหรือสมาคมการเมืองนั้นว่า “คณะ ร.ศ. ๑๓๐”

ผมขอให้ท่านที่สนใจประวัติภาษาไทยโปรดสังเกตหลักฐานเอกสารแท้จริงก็จะพบได้โดยไมยากว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราว ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรหรือสมาคมการเมือง อันมีวัตถุประสงค์จารีตนิยม (Conservatism) โดยใช้ชื่อว่า “คณะชาติ” ซึ่งมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นเลขาธิการ

ท่านผู้นี้เป็นเปรียญมีความรู้ภาษาบาลีและภาษาไทย อีกทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส แต่เมื่อปทานุกรมหรือพจนานุกรมไทยยังมีได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมือง หลวงวิจิตรฯ จึงได้ใช้คำว่า “คณะ” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองของตน

(๒) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๐ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปฯ ครั้งดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร” ได้ทรงแนะนำให้ใช้คำไทยว่า “คณะพรรค” เพื่อถ่ายถอดคำอังกฤษ “Political Party” หรือที่ย่นย่อว่า “Party”

ส่วนทางราชการได้รับรองใช้คำว่า “คณะพรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ดังปรากฏในมาตรา ๑๔ มีความว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพ... การตั้งคณะพรรคการเมือง...”

ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๒ มาตรา ๓๕ ได้เปลี่ยนคำว่า “คณะพรรคการเมือง” ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ เป็น “พรรคการเมือง” คือตัดคำว่า “คณะ” ที่นำหน้าคำว่า “พรรค” ออกไป จึงเป็นอันว่าคำว่า “พรรคการเมือง” เพิ่งเริ่มใช้เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒

ข้อสังเกต

(ก) ตามประวัติคำไทย “คณะ”, “พรรค” ดังกล่าวมาแล้วนั้น ชื่อของคณะราษฎรที่ดั่งขึ้นในสมัยที่ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการ และรัฐธรรมนูญไทยยังมิได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อหมายเรียกองค์การหรือพรรคการเมืองนั้น จึงหมายถึงพรรคการเมืองที่ใช้ชื่อว่า “ราษฎร” เอกสารภาษาอังกฤษสมัยนั้นเรียกคณะราษฎรว่า “People’s Party”

(ข) สารานุกรมจีนชื่อ “ซือเจียจือซือเหนียนเจียน” ที่แปลว่า “ความรู้แห่งโลกประจำปี” และสารานุกรมจีนชื่อ “ซือเจียจือซือ” ที่แปลว่า “ความรู้แห่งโลก” พิมพ์ที่ปักกิ่งติดต่อกันมาหลายปีนั้น ได้เรียกองค์การหรือพรรคการเมืองเป็นภาษาจีนว่า “ตั้ง” เช่น “เสียนโหลกังฉานตั้ง”, “ไท่กั๊วะกังฉานตั้ง” ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีผู้แปล “เสียนโหลกังฉานตั้ง” ว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสยาม” ที่อ้างว่าดั่งขึ้นในสยามตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐) และแปล “ไท่กั๊วะกังฉานตั้ง” ที่อ้างว่าดั่งขึ้น เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) นั้นว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” จึงมีปัญหาว่า โดยเหตุที่คำไทย “พรรค” เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เรียกคณะหรือพรรคการเมืองดังที่ผมได้กล่าวไว้ใน ๑.๔.๑ (๑) และ (๒) นั้นซึ่งเป็นเวลาหลายปีหลังจากที่องค์การทั้งสองนั้นอ้างว่าได้ดั่งขึ้นในสยามหรือประเทศไทยแล้ว ดังนั้นองค์การทั้งสองจะแปลชื่อองค์การของตนเป็นภาษาไทยโดยวิธีทับศัพท์จีน “ตั้ง” หรือใช้คำ

ไทยว่าอะไร?

๑.๔.๒ เหตุที่ใช้คำว่า “ราษฎร” เป็นชื่อของคณะ

ในการที่ผมเสนอให้คณะใช้ชื่อของคณะว่า “คณะราษฎร” นั้นก็เพราะผู้ก่อการฯ ทุกคนเป็นราษฎรไทยแท้จริง และสมาชิกคณะราษฎรทั้งหลายยอมอุทิศตนและความเหนื่อยยากเพื่อราษฎรให้บรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตย ดังที่นักประชาธิปไตยส่วนมากยอมทราบบว่าประธานาธิบดีลินคอล์นได้สรุปคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้อย่างเหมาะสมว่า “รัฐบาลของราษฎร, โดยราษฎร, เพื่อราษฎร

๑.๔.๓ คำว่า “ผู้ก่อการฯ”

ผมได้เสนอที่ประชุมก่อตั้งเห็นชอบด้วยว่า ในการก่อตั้ง “คณะ” หรือ “สมาคมการเมือง” นั้นจะต้องมี “ผู้ก่อการ” ที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Promoters” ซึ่งประกอบเป็นกองหน้าของราษฎร เราจึงตกลงกันจำแนกสมาชิกคณะราษฎรออกเป็น ๓ ประเภทคือ

ดี ๑ ได้แก่บุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจรัฐ

ดี ๒ ได้แก่บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในการยึดอำนาจรัฐแล้ว

ดี ๓ ได้แก่บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนในวันลงมือปฏิบัติการยึดอำนาจนั้นภายหลังที่การยึดอำนาจรัฐได้มีทำที่แสดงว่าจะเป็ผล

สำเร็จมากกว่าเป็นความไม่สำเร็จ

ผมได้ชี้แจงไว้ในหนังสือของผมชื่อ “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้ง คณะราษฎร และระบอบประชาธิปไตย” พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีความดังต่อไปนี้

“๒. การที่คณะราษฎรเรียกสมาชิกประเภทที่ ๑ ว่า “ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง” หรือโดยย่อว่า “ผู้ก่อการฯ” นั้นก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า บุคคลประเภทนี้เป็นเพียงกองหน้า (Vanguard) ของมวลราษฎรที่มีความต้องการเสรีภาพและความเสมอภาคยิ่งกว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์”

(๓) การผูกขาดชื่อแห่งพรรคการเมืองนั้น เคยปรากฏครั้งหนึ่ง ณ ที่ประชุมคอมมิวนิสต์สากลภายหลังที่สตาลินตายแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตได้กลับคืนเป็นมิตรกับสันนิบาตคอมมิวนิสต์ยูโกสลาเวีย ซึ่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย นายหวูชิวฉวน กรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้คัดค้านว่า สันนิบาตคอมมิวนิสต์ยูโกสลาเวียมิใช่คอมมิวนิสต์ แต่ฉงชิงคำว่า “คอมมิวนิสต์” ไปใช้เป็นชื่อของพรรคตน แสดงว่ากรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนนั้นผูกขาดการใช้ชื่อคอมมิวนิสต์ไว้เฉพาะของพวกตนเท่านั้น

๒. วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร

วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือ

- (๑) เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย
- (๒) พัฒนาชาติไทยตามหลัก ๖ ประการ

๒.๑ เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ก่อนอื่นขอให้ท่านทั้งหลายระลึกว่า การปกครองแผ่นดินสยามตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นไม่มีบทกฎหมายกำหนดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เพราะพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือกฎหมาย มีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองแผ่นดินตามพระราชอัชฌาศัย

ดังนั้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรจึงได้ยึดอำนาจรัฐเพื่อเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยเป็นขั้น ๆ ตามลำดับต่อไปนี้

๒.๑.๑ วันที่ ๒๖ มิถุนายน นั้น คณะราษฎรได้ส่งคณะผู้แทนเข้าเฝ้าขอพระราชทาน “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินตามที่คณะราษฎรได้ร่างถวาย” พระมหากษัตริย์ทรงรับไว้พิจารณา

ต่อมาในวันที่ ๒๗ เดือนนั้น ขณะที่พระบาทสมเด็จพระ

ปกเกล้าฯ ยังทรงมีพระราชอำนาจสมบูรณ์ทำการแทนปวงชนชาวสยาม
ได้นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยพระราชทาน
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับที่กล่าวถึงข้างบนนั้นโดยทรงเดิมคำ
ว่า “ชั่วคราว” ไว้ต่อท้ายคำว่า “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน” ทั้งนี้
มีพระราชกระแสรับสั่งแก่คณะราษฎรว่าให้ใช้ธรรมนูญนั้นไปชั่วคราว
ก่อนแล้วให้เสนอสภาผู้แทนราษฎรตั้งอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ
ถาวรขึ้นใช้ต่อไป

ข้อสังเกต

(๑) ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗
มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงตรารขึ้นโดยถูกต้องทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย
ตามหลักนิติศาสตร์ทุกประการ ซึ่งต่างกับธรรมนูญและรัฐธรรมนูญ
หลายฉบับที่เป็นโมฆะ

(๒) ธรรมนูญฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนา
ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยในระยะหัว
ต่อระหว่างระบอบสมบูรณาฯ ที่ปกครองสยามเป็นเวลาหลายพันปี
กับระบอบประชาธิปไตยที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น (ดูรายละเอียดใน
ธรรมนูญฉบับนั้น)

๒.๑.๒ (๑) รุ่งขึ้นวันที่ ๒๘ เดือนนั้นสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับ

แต่งตั้งตามธรรมนูญฯ ชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ได้มีการประชุมครั้งแรก ปรากฏรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑/๒๔๗๕ ว่า ในบรรดาระเบียบวาระหลายประการนั้นมีระเบียบวาระสำคัญประการหนึ่ง คือ ระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์ มีความตามรายงานการประชุม ดังต่อไปนี้

“๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ประธานสภาฯ) กล่าวว่า บัดนี้ถึงระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์”

“หลวงประดิษฐมนูธรรมแถลงต่อไปว่าธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับนี้เป็นธรรมนูญชั่วคราว เพราะว่าเราได้สร้างขึ้นด้วยเวลาฉุกเฉินทุกกะทันหัน อาจจะยังมีที่บกพร่องอยู่บ้างก็ได้ จึงควรที่จะได้มีผู้มีความรู้ความชำนาญในการนี้เป็นอนุกรรมการตรวจแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์”

“เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกล่าวว่า ถ้ากระนั้นขอให้ท่านเลือกผู้ควรเป็นอนุกรรมการชั้นชุดหนึ่ง แล้วจะได้มอบให้ร่างธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนี้แก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

ที่ประชุมตกลงเลือก

พระยามโนปกรณนิติธาดา

พระยาเทพวิทูรพหุลศรุตาบดี

พระยามานวราชเสวี

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์

พระยาปรีदानฤเบศร์

หลวงประดิษฐมนูธรรม

หลวงสินาดโยธารักษ์

๗ นายนี้เป็นอนุกรรมการ”

ต่อมาสภาฯ ได้ลงมติตั้งอนุกรรมการเพิ่มอีก ๒ นายคือ พลเรือโทพระยาราชาวงษ์สัน และพระยาศรีวิศาลวาจา

ผู้สอนและผู้ศึกษาประวัติรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่อาศัยเอกสารหลักฐาน (Authentic document) เป็นหลัก แทนที่จะสอนหรือศึกษาจากคำบอกเล่า (หรือสอนจากเรื่องที่ถูกหมายลักษณะพยานอังกฤษเรียกว่า “Hearsay”) นั้น ก็คงจะให้ความเป็นธรรมแก่คณะราษฎรว่าในบรรดารายชื่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ๘ คนนั้น มีสมาชิกคณะราษฎรเพียงคนเดียวคือ “หลวงประดิษฐมนูธรรม” ส่วนอีก ๘ คนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อเสียงสมาชิกคณะราษฎร ฉะนั้นการที่ผู้สอนบางคนได้สอนให้สานุศิษย์ของตนหลงเข้าใจว่าการร่างรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งต่อมาเรียกชื่อว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม” (ฉบับพ.ศ. ๒๔๗๕) ได้เป็นไปตามความประสงค์ของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

นั้น จึงเป็นการสอนที่บิดเบือนความจริงคือ ประการที่หนึ่งในทางปฏิบัติ นั้น หลวงประดิษฐมนูธรรมคนเดียวไม่สามารถที่จะบังคับหรือใช้อิทธิพลต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๘ คน ให้ต้องยอมตามความเห็นของหลวงประดิษฐ์ฯ คนเดียวได้ ประการที่สอง พระยามโนปกรณฯ ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ก็ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ว่าธรรมนูญฯ ซึ่งต่อมาเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๗๕” นั้น ได้มีการติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

“อนึ่ง ข้าพเจ้า (พระยามโนฯ) ขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอด ในร่างที่เสนอมานี้ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลเกล้าฯ ขึ้นไป ยิ่งกว่านั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก บัดนี้ ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวถึงข้อความในรัฐธรรมนูญนี้บ้างเพียงเป็นข้อความนำความคิดของท่านทั้งหลายที่จะไปพิจารณาและจะได้

มาได้เพียงกันในวันหน้า”

๒.๑.๒ (๒) ท่านที่สอนและท่านที่ศึกษาดับรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕ ย่อมพบว่ามาตรา ๑๖ อันเป็นบทถาวรของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นได้บัญญัติไว้ว่า

“สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น”

ทั้งนี้แสดงว่าบทถาวรของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวมาแล้ว คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น มิใช่โดยการแต่งตั้ง

๒.๑.๒ (๓) รัฐสภาตามระบบรัฐธรรมนูญฉบับนั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรสภาเดียว โดยมีได้มีพฤฒสภาหรือวุฒิสภา

๒.๑.๒ (๔) ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๕๗๕ ได้แถลงชี้แจงตามที่ปรากฏในรายงานการประชุมสภาเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๗๕ ดังต่อไปนี้

“หมวด ๗ เป็นบทเฉพาะกาล ในพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญชั่วคราวกำหนดเวลาไว้เป็น ๓ สมัย คือ สมัย ๑ สมัย ๒ สมัย ๓ บทเฉพาะกาลนี้เป็นบทที่บัญญัติเฉพาะระหว่างเวลาที่ก่อนถึงสมัยที่ ๓ อันเป็นสมัยสุดท้าย ความสำคัญของหมวดนี้มีอยู่ในมาตรา ๖๕ บัญญัติ

ลักษณะแห่งการก่อตั้งสภานั้นให้มีสมาชิกประเภทที่ ๑
 ราษฎรเลือกตั้งขึ้น สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์
 ทรงตั้งขึ้น ที่มีสมาชิก ๒ ประเภทนี้ก็เพราะเหตุว่าเราพึง
 มีรัฐธรรมนูญขึ้น ความคุ้นเคยในการปฏิบัติการตามรัฐ
 ธรรมนูญยังไม่แพร่หลายทั่วถึง ฉะนั้นจึงให้มีสมาชิก
 ประเภทซึ่งเห็นว่า เป็นผู้คุ้นเคยการงาน และช่วยพยุ
 กกิจการ ทำร่วมมือกันไปกับสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ราษฎร
 เลือกตั้งมา

การทำเช่นนี้ ถ้าแม้เราอ่านรัฐธรรมนูญที่มี
 ใหม่แล้ว มีอย่างนี้เสมอ เมื่อต่อไปสมาชิกที่ราษฎรเลือก
 ตั้งขึ้นทำงานไปได้เองแล้วก็จักดำเนินการต่อไป”

อนึ่ง ก่อนแถลงต่อสภาฯ พระยามโนฯ ได้แจ้งให้คณะรัฐมนตรี
 ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นชอบด้วยที่ให้มืบท
 เฉพาะกาลดังกล่าว โดยรับสั่งว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก
 ระบอบสมบูรณาฯ มาเป็นการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎ
 หมายรัฐธรรมนูญฯ นั้นเป็นการ “เปลี่ยนหลักมูลสำคัญ” ของระบอบ
 ปกครองแผ่นดิน ฉะนั้นจึงต้องมีเวลาพอสมควรที่ระบอบใหม่จะรับช่วง
 ต่อไปโดยเรียบร้อยได้

ธันวาคม ๒๔๗๕ มีความดังต่อไปนี้

“มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมดและอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

- (๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖ และ ๑๗
- (๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕”

๒.๑.๓ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ขุนบุรีสการ กิตติคดี ผู้แทนราษฎร (ประเภทที่ ๑) แห่งจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีสมาชิกราษฎรประเภทที่ ๑ จำนวนไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๕ แห่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเป็นผู้รับรอง โดยอ้างเหตุจำเป็นหลาย

ประการเพื่อความมั่นคงของประเทศ ได้เสนอญัตติแก้ไขบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญจาก ๑๐ ปีเป็น ๒๐ ปี

รัฐบาลสมัยนั้น (จอมพลพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี) เห็นว่า สงครามใหญ่ในยุโรปได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๕ (พ.ศ. ๒๔๘๒) และสงครามที่ญี่ปุ่นทำต่อประเทศจีนได้ลุกลามมาถึงอินโดจีนนั้นกำลังขยายตัวที่จะเข้ามาถึงประเทศไทย ฉะนั้นจึงเห็นด้วยกับญัตติของผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ดังกล่าวนั้น

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า ๓ ใน ๔ แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด และพิจารณาต่อไปตามวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นมาตรา ๖๓ แล้วประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓

๒.๑.๔ เมื่อบทเฉพาะกาลดังกล่าวแล้วได้ใช้มาถึงปีที่ ๑๔ ก็ได้เลิกไป ดังปรากฏความในพระราชปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ๒๔๘๕ ดังต่อไปนี้

“ต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้นได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนี้จะได้ยังความเจริญให้เกิดแก่ประเทศชาตินับเป็นอนेกประการ ทั้งประชาชนจะได้ซาบซึ่งถึงคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรีจึงนำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการฯ ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษาดกกลงกันแล้วรัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างต้นนี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการตลอดสมัยของรัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ คณะนายทวี บุญยเกตุ และคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมาคณะรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้งกรรมการ

ขึ้นคณะหนึ่งเพื่อรวบรวมความเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษากฎหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการฯขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาเมื่อกรรมการได้ตรวจพิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึงได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณารับหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราชวินิจฉัยถ้อยความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากรของพระองค์ประกอบด้วยวุฒิปัญญาในรัฐาภิบาลนโยบายสามารถจรโลงประเทศชาติของตนในอันที่จะก้าวไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกได้โดยสวัสดิ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสิทธิ์ประสาทประกาศให้ใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕”

(๑) รัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ได้บัญญัติให้รัฐสภาประกอบด้วย “พฤษสภา” (Senate) กับ “สภาผู้แทน”

สมาชิกพฤษสภาและสมาชิกผู้แทนเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น มิใช่โดยการแต่งตั้ง จึงเป็นผู้แทนของปวงชนอย่างสมบูรณ์ ในการแสดงมติแทนปวงชนในสภาฯ และรัฐสภาดังกล่าว นั้น ฉะนั้น รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ จึงเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยตามลักษณะแห่งความเป็น “ประชาธิปไตยสมบูรณ์” ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้นิยามคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ว่า “ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”

(๒) มาตรา ๒๔ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ ได้บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

“พฤษสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งมีจำนวน

แปดสิบคน(๘๐)”

“สมาชิกพรรคสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ”

“การเลือกตั้งสมาชิกพรรคสภา ให้ใช้วิธีลงคะแนนออกเสียง
โดยทางอ้อมและลับ”

หมายเหตุ

(ก) นอกจากสมาชิกพรรคสภาเป็นผู้แทนที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ ยังได้กำหนดไว้ว่า “สมาชิกพรรคสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ” ทั้งนี้เพื่อป้องกันรัฐบาลส่งข้าราชการที่อยู่ต้องอยู่ได้บังคับบัญชาของรัฐบาลลงสมัครเป็นสมาชิกพรรคสภา ซึ่งจะทำให้รัฐบาลที่เป็นฝ่ายบริหาร มีอำนาจเหนือพรรคสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ อันจะเป็นการทำลายหลักการซึ่งจะจัดต่อประชาธิปไตย

(ข) จำนวนสมาชิกพรรคสภานั้นกำหนดไว้ให้มีเพียง “แปดสิบ(๘๐) คน” คือ เป็นจำนวนต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ๑๗๘ คน ที่ได้รับการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์แห่งมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕

(ค) ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๒ ซึ่งเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๗ ที่มีผู้โฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญใดๆ ของไทยนั้น ได้บัญญัติให้สมาชิก

วุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มิใช่เป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้ง

แม้กระนั้นก็ยังได้กำหนดให้วุฒิสมาชิกมีจำนวน ๑๐๐ คน จึงเป็นผลว่าในระยะเริ่มแรกของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๕๒ นั้น วุฒิสภามีจำนวนมากกว่าสมาชิกผู้แทน ๑ คน เพราะบทเฉพาะกาลของฉบับ ๒๔๕๒ นั้น ให้สมาชิกสภาผู้แทน ๕๕ คน (ที่ได้รับเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๕ พ.ย. ๒๔๕๑ ซึ่ง “คณะรัฐประหาร ๘ พ.ย.” เป็นผู้จัดทำขึ้นมีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่ม”) นั้น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนต่อไปตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๕๒ ด้วย และแม้ต่อมาจะได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ดี แต่จำนวนที่เลือกตั้งเพิ่มขึ้นก็มีเพียงจำนวน ๒๑ คน เมื่อรวมกับ ๕๕ คนที่โอนมาจาก “ฉบับใต้ร่ม” แล้ว จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนตามฉบับ ๒๔๕๒ ก็มีจำนวน ๑๒๐ คน คือ มากกว่าวุฒิสมาชิกเพียง ๒๐ คนเท่านั้น

(๓) เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ซึ่งคณะราษฎรถือว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จตามที่ได้แถลงไว้แก่ราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว คณะราษฎรจึงสลายตัว ผู้ก่อการฯหรือสมาชิกคณะราษฎรจึงได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพธุรกิจของตนคือส่วนหนึ่งไปประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง, อีกส่วนหนึ่งสมัครใจรับใช้ชาติทางการเมือง โดย

สังกัดพรรคการเมืองต่างๆ ตามพรรคคนคิดของแต่ละคน อาทิ นายควง อภัยวงศ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่ง สังกัดพรรคประชาธิปัตย์, พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนูญ, นาย สงวน ตูลารักษ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคสหชีพ ฯลฯ ส่วนผม มิได้สังกัดพรรคใด

ข้อสังเกต

ระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับ ๒๔๘๕ ได้ใช้มาเพียง ๑ ปี ๕ เดือน ๓๐ วัน เท่านั้น ครั้นแล้วบุคคลคณะหนึ่งที่เรียกว่า “คณะรัฐประหาร” ก็ได้ยึดอำนาจรัฐทำการล้มระบอบประชาธิปไตย ที่สถาปนาโดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕

ต่อจากนั้นก็มิบุคคลหรือคณะบุคคลอื่นๆ อีกหลายคณะ หลายกลุ่ม ซึ่งมีใช้คณะราษฎรบริหารราชการแผ่นดินตามระบอบที่แตกต่างกับคณะราษฎร คณะบุคคลหรือบุคคลอื่นๆ ดังกล่าวก็มีชื่อของแต่ละคณะปรากฏแจ่มอยู่แล้ว อาทิ

(๑) คณะรัฐประหาร (๘ พ.ย. ๒๔๙๐)

(๒) คณะบริหารประเทศชั่วคราว (๒๕ พ.ย. ๒๔๙๔)

(๓) คณะทหาร (๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐)

(๔) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑)

(๕) คณะปฏิวัติ (๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)

(๖) สมัชชาแห่งชาติ (๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๖)

(๗) คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๖ ต.ค. ๒๕๑๔)

(๘) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐)

(๙) รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามระบอบต่างๆ ซึ่งมีได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

๒.๒ หลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่ได้แถลงต่อมวลราษฎรเมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรได้ปฏิบัติสำเร็จไปก่อนสลายตัวเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๕ นั้น มีดังต่อไปนี้

หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

ผมขอให้ท่านที่สนใจโปรดระลึกถึงฐานะของสยามหรือประเทศไทยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่าสมัยนั้นประเทศไทยไม่มีความเป็นเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เพราะจำต้องทำสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศทุนนิยมสมัยใหม่ที่เรียกว่า “จักรวรรดินิยม (Imperialism)” หลายประเทศที่มีสิทธิพิเศษเหนือประเทศไทยหลายประการ อาทิ คนใน

บังคับต่างประเทศเหล่านั้นทำผิดในดินแดนประเทศไทย แต่ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจตัดสินชำระลงโทษคนทำผิดเหล่านั้น หากรัฐบาลต้องส่งตัวคนต่างประเทศ ที่ทำผิดให้ศาลกงสุลของต่างประเทศชำระคดี แม้ต่อมาบางประเทศ อาทิ อังกฤษ และฝรั่งเศส ยอมผ่อนผันให้มีศาลต่างประเทศและศาลคดีต่างประเทศซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาไทยและที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปร่วมพิจารณาพิพากษาคนในบังคับอังกฤษและฝรั่งเศสนั้นก็ตาม แต่ในสนธิสัญญาก็ได้กำหนดไว้อีกว่าถ้าความเห็นของผู้พิพากษาไทยกับที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปขัดแย้งกัน ก็ให้ถือเอาความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปเป็นใหญ่กว่าความเห็นของผู้พิพากษาไทยโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้พิพากษาไทยมีจำนวนมากกว่าที่ปรึกษาชาวยุโรป แม้กระนั้นในสนธิสัญญาก็ยังได้กำหนดไว้อีกว่าคดีที่อยู่ในศาลต่างประเทศนั้นกงสุลอังกฤษก็ยังมีอำนาจที่จะถอนคดีไปชำระที่ศาลกงสุลอังกฤษได้ สถานกงสุลของหลายประเทศมีศาลและมีคุกสำหรับคนในบังคับของตนโดยเฉพาะ และสิทธิพิเศษอื่นๆ ที่เรียกตามศัพท์กฎหมายระหว่างประเทศว่า “สภาพนอกอาณาเขต” (Extra-territoriality)

ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้นประเทศจักรวรรดินิยมดังกล่าวมีสิทธิพิเศษตามสนธิสัญญาไม่เสมอภาค คือประเทศไทยถูกบังคับให้เก็บภาษีขาเข้าได้ตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้คือ เดิมเก็บภาษีขาเข้าได้เพียงร้อยละ

๓ ของราคาสินค้าขาเข้า แม้รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ได้สิทธิมากขึ้น แต่ยังมีข้อกำหนดอัตราภาษีศุลกากรไว้อีกหลายประการ อีกทั้งจักรวรรดินิยมหลายประเทศได้มีสิทธิพิเศษโดยได้สัมปทานป่าไม้ เหมืองแร่ การเดินเรือ ฯลฯ และมีอำนาจกับอิทธิพลในทางการเมืองเหนือประเทศไทย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลซึ่งพระยาพหลฯ หัวหน้าคณะราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศจักรวรรดินิยมหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ได้มีการเจรจาสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกราน สมาชิกคณะราษฎรจำนวนมากก็ได้เป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทยซึ่งได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานต่างๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุขุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเดลฮี และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมสามารถเปรียบเทียบสถิติการ
ประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๕ กับภายหลัง ๒๔
มิถุนายน ปีนั้นว่าจำนวนการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๒๔ มิถุนายน
นั้นได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้เปรียบเทียบสถิติการประทุษร้าย
ภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ อันเป็นวันล้มระบอบ
ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นมาจนถึง
ปัจจุบันนี้ว่าการประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มมากขึ้นขนาดไหน

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทาง
เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวาง
โครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ผมหวังว่าหลายคนก็ทราบแล้วว่า ผมในนามของสมาชิกคณะ
ราษฎรส่วนมากได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติตามหลักประการ
ที่ ๓ นั้น แต่ก็เกิดอุปสรรคขัดขวางที่ไม่อาจวางโครงการตามเค้าโครงการ
ที่ผมได้เสนอนั้นได้ แม้กระนั้นคณะราษฎรก็ได้พยายามที่จะบำรุงความสุข
สมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยหางานให้ราษฎรจำนวนมาก
ได้ทำ จึงไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ขอให้ท่านที่มีความปรารถนาดี
โปรดพิจารณาสถิติการโจรกรรมอันเนื่องจากความอดอยากของราษฎร
นั้นในสมัยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน
๒๕๓๕ และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ตามที่ปรากฏ

ขัดแย้งอยู่ในเวลานี้

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

ผมขอให้ท่านศึกษาประวัติศาสตร์แห่งความไม่เสมอภาคระหว่างคนไทยนั้นย่อมทราบแล้วว่าก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีสิทธิพิเศษกว่าสามัญชนหลายประการ อาทิในทางการศาลที่ท่านเหล่านั้นต้องหาเป็นจำเลยในคดีอาญาก็ไม่ต้องขึ้นศาลอาญา หากพระองค์ทรงขึ้นต่อศาลกระทรวงวังเป็นพิเศษ ฯลฯ

ต่อมา ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาสิทธิเสมอภาคกันของราษฎรไทยทั้งหลายอันเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๗๕ และ ๕ พ.ค. ๒๔๘๕

หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้างเมื่อเทียบกับหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ นั้นว่า แม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลี่ยงโดยวิธีประกาศภาวะฉุกเฉิน

และประกาศกฎอัยการศึกเกินกว่าความจำเป็นเพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร
 ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อ
 ก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น การศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไร
 และภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรได้สิทธิศึกษาอย่างเต็มที่
 เพียงใด และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
 นี้ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างไรบ้าง

๓. เหตุแห่งความผิดพลาดของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน

เหตุแห่งความผิดพลาดของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔
 มิถุนายน มี ๒ ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑ เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุก
 ขบวนการเมือง

ประเภทที่ ๒ เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดย
 เฉพาะ

๓.๑ เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุกขบวน
 การเมือง คือ ความขัดแย้งภายในขบวนการฯ

ทุกคณะพรรคการเมืองที่ต่อสู้ระหว่างกันตามวิถีทางรัฐสภานั้น ก็มีความขัดแย้งภายในพรรคนั้นๆ แม้ว่าคณะพรรคใด ได้อำนาจรัฐ แล้วก็ดี แต่ความขัดแย้งภายในคณะพรรคนั้นก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นจึง ปรากฏว่าคณะพรรคมากหลายได้มีการแตกแยกออกเป็นหลายส่วนหรือ สลายไปทั้งคณะพรรค

ส่วนคณะพรรคหรือขบวนการที่ใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธนั้นก็ ปรากฏความขัดแย้งและการแตกแยกทำนองเดียวกันดังกล่าวข้างบนนั้น

ประวัติศาสตร์แห่งสมัยระบบศักดินาแห่งมนุษยชาตินั้น แสดง ตัวอย่างที่มีคณะบุคคลซึ่งใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธต่อสู้ผู้ครองอำนาจรัฐได้สำเร็จ แล้ว ภายในคณะพรรคนั้นเองก็มีบุคคลที่มีความโลภและความริษยาซึ่ง เกิดจากรากฐานแห่งความเห็นแก่ตัว (Egoism) ขนาดหนักนั้นใช้วิธีทำลาย คนในคณะเดียวกัน เพื่อตนคนเดียวเป็นศูนย์กลางแห่งกิจการทั้งหลาย (Egocentrism)

ประวัติศาสตร์แสดงตัวอย่างด้วยว่าคณะพรรคหรือขบวนการ เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบ เจ้าสมบัติ (Bourgeois Democracy) โดยการอภิวัฒน์ใหญ่ฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๙ (พ.ศ. ๒๓๓๒) นั้น ภายหลังจากขบวนการนั้นได้ชัยชนะ ต่อระบบเก่าแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดความขัดแย้งระหว่างส่วนที่ ก้าวหน้ากับส่วนที่ถอยหลังเข้าคลอง

ในประเทศจีน ขบวนการ “ไท่ผิง” ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๐ (พ.ศ. ๒๓๙๓) แล้วสามารถต่อสู้ได้ชัยชนะต่อราชวงศ์แมนจูในดินแดนส่วนใต้ของจีน จึงได้ตั้งเมืองหลวงขึ้นที่เมืองนานกิง แล้วในไม่ช้า “หงซัวฉวน” หัวหน้าขบวนการไท่ผิงได้ตั้งตนเป็นจักรพรรดิองค์ใหม่ของจีนและตั้งหัวหน้ารองๆ เป็นเจ้าตามลำดับ ครั้นแล้วในขบวนการไท่ผิงก็เกิดขัดแย้งกันเอง ในที่สุดราชวงศ์แมนจูกลับมีชัยชนะต่อขบวนการไท่ผิง ต่อมาขบวนการปฏิวัติภายใต้การนำของ “ซุนยัตเซ็น” ได้ชัยชนะล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนสำเร็จใน ค.ศ. ๑๙๑๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ภายในขบวนการปฏิวัตินั้นก็เกิดขัดแย้งกันและแตกแยกออกเป็นหลายส่วน

ต่อมาขบวนการปลดแอกของประเทศจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะฝ่ายก๊กมินตั๋งบนผืนแผ่นดินใหญ่จีนและได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ภายในขบวนการประชาชนจีนและภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็เกิดความขัดแย้ง เป็นเหตุให้มีการกวาดล้างในพรรคที่เดินตามแนวทางทุนนิยม และกวาดล้างพวกที่เดินนอกแนวทางพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ในสหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกก็มีปรากฏการณ์ที่แสดงความขัดแย้งภายในพรรคอย่างรุนแรงถึงขนาดมีการกวาดล้างบุคคลที่ดำเนินตามแนวทางขวาจัดกับซ้ายจัด

ส่วนคณะหรือขบวนการซึ่งทำการ“โต้ถ่วง” (Counter-Revolution) ที่ได้ชัยชนะต่อการปฏิวัติแล้ว ภายในคณะหรือขบวนการนั้นๆ เกิดขัดแย้งกันขึ้น เช่น ฝ่ายนิยมราชาธิปไตยฝรั่งเศสทำการโต้ถ่วงได้ชัยชนะแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดขัดแย้งระหว่างกันเองในการแข่งขันการสืบราชสันตติวงศ์

ขบวนการฟาสซิสต์อิตาลีและขบวนการนาซีเยอรมัน ซึ่งได้ชัยชนะต่อการปฏิวัติประชาธิปไตยในประเทศของตนแล้ว ขบวนการดังกล่าวก็เกิดขัดแย้งภายในซึ่งได้มีการกวาดล้างบุคคลที่มีทรรศนะต่างกับผู้นำของประเทศนั้นๆ

ทุกๆ คณะพรรค ทุกๆ ขบวนการก็มีคำขวัญเรียกร้องให้สมาชิกของตนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน แต่ก็ไม่ปรากฏว่าภายในขบวนการใดสมาชิกจะมีความสามัคคีกลมเกลียวกันได้ตลอด ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามกฎธรรมชาติแห่งความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในกลุ่มและสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องยืดยวถ่วงซึ่งควรแก่การศึกษา

การที่มีความขัดแย้งภายในคณะพรรคหรือขบวนการซึ่งมีวัตถุประสงค์ประสงค์เปลี่ยนระบบสังคมเก่ามาเป็นระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้านั้น ก็เพราะเหตุสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะพรรคหรือขบวนการดังกล่าวยอมจุดขึ้นในสังคมเก่านั่นเอง เพราะเมื่อยังไม่มีการจุดขึ้นในสังคมใหม่ก็จะมีจุดขึ้นหรือ

ขบวนการปฏิวัตินั้นในสังคมใหม่ที่ยังมิได้เกิดขึ้นอย่างไร เมธีท่านหนึ่งได้เปรียบเทียบเป็นใจความว่า “การจุดติของการปฏิวัตินั้นเปรียบเหมือนมนุษย์ก่อนจะเป็นตัวคนก็ต้องเริ่มจุดขึ้นจาก “มดลูก (Womb) ของมารดา” หมายความว่าสังคมเก่านั้นเอง เป็นที่จุดติของการปฏิวัฒน์เพื่อสังคมใหม่

(๒) ดังนั้นคณะพรรคหรือขบวนการปฏิวัฒน์เพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่นั้นจึงประกอบด้วยบุคคลที่กำเนิดในสังคมเก่านั้นเอง แต่เป็นบุคคลส่วนที่ก้าวหน้า ซึ่งสละจุดยืนในระบบเก่ามาพลีชีพเพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้า

แต่โดยที่บุคคลส่วนที่ก้าวหน้านั้นเกิดมาและเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมเก่า จึงย่อมมีซากทรศนะและความเคยชินของสังคมเก่าติดตัวอยู่ ซึ่งสละซากเก่าๆ ได้ต่างๆ กัน คือ

ประเภทที่ ๑ สละทรศนะและความเคยชินของสังคมเก่าได้มากตลอดไป เพื่อรับใช้สังคมใหม่ที่สถาปนาขึ้นนั้นให้พัฒนาก้าวหน้าเพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเภทที่ ๒ สละเพียงเท่าที่ได้สถาปนาระบบสังคมใหม่ขึ้นแล้วพอใจเพียงแค่นั้น

ประเภทที่ ๓ สละสิ่งดังกล่าวจนถึงสถาปนาระบบสังคมใหม่ครั้งแล้วก็ฟื้นซากทรศนะเผด็จการทาส-ศักดินาขึ้นมาจนกลายเป็น

“การโต้อภิวัฒน์” ต่อการอภิวัฒน์ ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพร่วมกับคณะพรรคหรือขบวนการได้กระทำ บุคคลดังกล่าวนี้จึงขัดแย้งกับส่วนที่เป็น “อภิวัฒน์” ภายในคณะพรรคหรือขบวนการนั้น

๓.๒ เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

ประการที่ ๑ ขาดการศึกษาถึงกฎแห่งความขัดแย้งในขบวนการเมืองและตัวอย่างในประวัติศาสตร์ดังกล่าวในข้อ ๓.๑ นั้น จึงทำให้สมาชิกส่วนมากขาดความระมัดระวังต่อการที่สมาชิกจำนวนหนึ่งพ้นจากพรรคนะเผด็จการทาส-ศักดินาซึ่งเป็น “การโต้อภิวัฒน์” ต่อการอภิวัฒน์ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพร่วมกับคณะ

ประการที่ ๒ คิดแต่เพียงเอาชนะทาง “ยุทธวิธี” ในการยึดอำนาจรัฐเป็นสำคัญ โดยมีได้คิดให้รอบคอบว่าจะรักษาชัยชนะนั้นไว้ได้อย่างไรจึงจะไม่ถูก “การโต้อภิวัฒน์” (Counter-Revolution) ซึ่งจะทำให้ชาติต้องเดินถอยหลังเข้าคลอง

ประการที่ ๓ นอกจากท่านหัวหน้าคณะราษฎร ๓ ท่านคือ พระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยาทรงสุรเดช, และพระยาฤทธิอัคนย์, มีความรู้ความชำนาญการทหารสามารถนำคณะยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จแล้ว ส่วนสมาชิกหลายคนแม้มีความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับการสถาปนาประเทศ แต่ก็ขาดความชำนาญในการปฏิบัติและขาดความชำนาญใน

การติดต่อกับราษฎรอย่างกว้างขวาง

ประการที่ ๔ การเชิญท่านข้าราชการเก่ามาร่วมบริหารประเทศนั้น ผมหวังให้ท่านเหล่านั้นก้าวหน้ามากขึ้นไปกว่าที่ท่านจะทำได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในขบวนการอภิวัฒน์ ถึงกับมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

สรุป

ผมขอเสนอเรื่อง “คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน” พอสังเขปเพียงเท่าที่ได้กล่าวมานั้นโดยขอยืนยันว่า คณะราษฎรส่วนรวมมีอุดมการณ์และปณิธานอย่างบริสุทธิ์เพื่อประชาธิปไตยสมบูรณ์ แต่การปฏิบัติเพื่ออุดมการณ์และปณิธานนั้นมีความผิดพลาดบกพร่องที่ทำให้การสถาปนารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยนั้นต้องล่าช้ามาจนถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๗๕

แม้ว่าในระหว่างทางดำเนินนั้น คณะราษฎรส่วนรวมต้องประสบแก่การโต้อภิวัฒน์ภายในคณะและจากภายนอกคณะ แต่คณะราษฎรส่วนรวมก็ได้พัฒนาชาติไทยให้สำเร็จตามหลัก ๖ ประการดังที่ผมเสนอไว้แล้วในข้อ ๒.๒ นั้น

ขอให้ท่านทั้งหลายโปรดสังเกตุว่า ภายหลังกองรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่ได้ล้มระบอบปกครองตามรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยสมบูรณ์ฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นมาจนถึง ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๕ ก็เป็นเวลาว่า ๓๕ ปีแล้ว ประชาธิปไตยก็ยังคงลุ่มลुकคลุกคลานตลอดมา

เกจิอาจารย์บางพวกที่แสดงว่าก้าวหน้าก็ไม่ถือกลิ่นรุ่นใหม่ ให้เข้าใจเหตุแท้จริงที่เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาประชาธิปไตย หากท่านเหล่านั้นมุ่งหน้าที่จะขูดเอาคณะราษฎรที่ล้มสลายไปแล้วนั้นขึ้นมา ต่อสู้ด้วยการเสาะหาเรื่องที่เป็นคำบอกเล่า (Hearsay) มาเป็นหลัก วิชาการใส่ความคณะราษฎรดังที่ผมได้กล่าวถึงบางประการแล้วนั้น และ ชัดว่าคณะราษฎรไม่ทำให้ราษฎรเข้าใจรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ราษฎร จึงเข้าใจว่า “รัฐธรรมนูญคือ ลูกพระยาพหลฯ” ท่านที่มีสติปัญญา ก็ย่อม สังเกตเห็นตรารัฐธรรมนูญซึ่งมีพานประดิษฐานคัมภีร์รัฐธรรมนูญซึ่ง ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้นั้นได้ทำขึ้นตั้งแต่คณะราษฎรยังมีหน้าที่บริหารหรือ ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ราษฎรไทยจึงไม่อาจเข้าใจผิดว่า “รัฐธรรมนูญคือลูกพระยาพหลฯ” ส่วนใจความสำคัญตามรัฐธรรมนูญ นั้น เกจิอาจารย์บางจำพวกก็ไม่ควรดูหมิ่นหัวหน้าอิสลาม, หัวหน้าคริสต์ ศาสนิก, เจ้าหน้าที่จังหวัด, อำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ที่มีสติปัญญา พอชี้แจงให้ราษฎรทราบใจความรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ผมจึงขอให้ประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจ เป็นธรรมโปรดพิจารณาเป้าหมายและวิธีการให้ถูกต้อง จึงจะต้องให้บังเกิด

ระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ในประเทศไทยขึ้นมาได้ โดยใช้เวลาไม่เนิ่นนานกว่าที่คณะราษฎรส่วนรวมได้รับใช้ชาติและราษฎรมาแล้ว

ก่อนจบสุนทรพจน์นี้ ผมขอขอบคุณท่านประธานฯ และท่านกรรมการทุกท่านในงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” อีกครั้งหนึ่งในความปรารถนาดีอันเป็นวัตถุประสงค์ ๕ ประการของท่าน และผมขออวยพรให้ท่านทั้งหลาย รวมทั้งประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตยที่มีใจเป็นธรรม ประสพสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และประสบความสำเร็จในการรับใช้ชาติและราษฎรให้บรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการเทอญ

ชานกรุงปารีส

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕

“คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน”

ถอดจากเทปบันทึกเสียง สุนทรพจน์งาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕”

- พิมพ์ครั้งแรก   เอกสารรายงานสัมมนา “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” (กรุงเทพฯ : โครงการกึ่งศตวรรษ ประชาธิปไตย, ๒๕๒๕)
- พิมพ์ครั้งที่สอง   *ปริทัศน์ มนมองค์ กับสังคมไทย* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์, ๒๕๒๖)
- พิมพ์ครั้งที่สาม   *แนวความคิดประชาธิปไตยของปริทัศน์ มนมองค์* (มูลนิธิปริทัศน์ มนมองค์ ร่วมกับ โครงการ ๖๐ ปีประชาธิปไตย จัดพิมพ์, ๒๕๓๕)

“ขอยืนยันว่าคณะราษฎรส่วนรวม
มีอุดมการณ์และปณิธานอย่างบริสุทธิ์
เพื่อประชาธิปไตยสมบูรณ์
แต่การปฏิบัติเพื่ออุดมการณ์และปณิธานนั้น
มีความผิดพลาดบกพร่องที่ทำให้
การสถาปนาประชาธิปไตยนั้นต้องล่าช้า
มาจนถึงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙
แม้ว่าในระหว่างทางดำเนินนั้น
คณะราษฎรส่วนรวมต้องประสบแก่
การต่อสู้วิวัฒนาการภายในคณะและจากภายนอกคณะ
แต่คณะราษฎรส่วนรวมก็ได้พัฒนาชาติไทยให้สำเร็จ
ตามหลัก ๖ ประการ”

ว.ร. พนมมรดก